

Fantasier og iscenesættelse

Spiller vi roller i Det Store Manuskript, som Gud, tilværelsens højere tilfældighed eller massemediernes har stykket sammen?

af *Kassandra Wellendorf*

Let's talk about you?
No, thanks.
Let's talk about me.
No, thanks.
Then let's talk about my book
(fra romanen 'Blackeyes')

I find the notion that the world out there is just what it seems to be, intensely boring.
(Dennis Potter)

Virkeligheden er kedelig, fantasien og fiktionen den eneste måde at overleve på, hævder Dennis Potter, der har tilbragt en stor del af sit liv i en hospitalsseng og derfor må vide, hvad han taler om. Ligesom Philip Marlow i *The Singing Detective* lider Potter af en alvorlig hud- og ledsygdom, der i lange perioder lænker ham til sengen. Denne sygdom tvang ved sit udbrud den unge Potter væk fra en politisk karriere og en fast stilling som journalist og var grund til, at han begyndte af brødføde sig som manuskriptforfatter.

I mere end 20 år har han skrevet tv-dramatik for det engelske fjernsyn. Herhjemme har vi set *Waiting for the boat* og i nyere tid *The Singing Detective* Instrueres af Jon Amis. Svensk TV har udsendt *Pennies from Heaven*, *The Visitors*, og *Christebel*. Efter et par år i Hollywood, hvor han forsøgte lykken med manuskripter til *Gorky Park* og den amerikanske spillefilmsversion af *Pennies from Heaven*, er han begyndt at skrive romaner og er vendt tilbage til England, hvor han efter succesen med *The Singing Detective* af BBC har fået lov at debutere som instruktør af en tv-produktion over han seneste roman 'Blackeyes'. Herhjemme kan vi i øjeblikket se hele to film med manuskript af Potter, *Dreamchild* instrueret af Gavin Millar og *Track 29* instrueret af Nicolas Roeg.

Genrer og Psyke

Potter er manden, der trækker myterne ind i massemediernes, fortæller psykologiske udviklingshistorier i en form, der taler massemediernes eget sprog. I *The Singing Detective* springes der mellem

Michael Gambon som detektiven hhv. krimiforfatteren og Joanne Whalley som sygeplejerske i *Den syngende Detektiv*, DR 10.8.-14.9.1987.

TV-genrer som sæbeopera og iscenesat dokumentarisme, og filmgenrer som film noir og musical. I *Track 29* er det gyserfilmen, tegneserien og lystspillet, der er sproget, hvori historien fortælles.

Men Potter har altid en fasttømret psykologisk forklaring på de handlinger, personerne foretager. At personerne virker skabelonsagtige og som taget ud af en eller anden B-film, skyldes, at de som regel alle er udspaltninger af én eller flere af hovedpersonerne, symboler på sider af den menneskelige psyke. Der udkæmpes så temmeligt voldelige kampe mellem disse helte og skurke, ludere og madonnaer, indtil nogle af figurerne vinder, og hovedpersonen kan spaltes sammen igen.

Årsagerne til konflikterne forklares altid med et barndomstraume. I *The Singing Detective* er det barnet Philips overværelse af moderens samleje med en fremmed mand i skoven, forældrenes efterfølgende skilsmisse og moderens selvmord i floden, der i Philips liv har fået knyttet begreberne sex og død sammen. Dette forhindrer ham i at have et normalt sexliv og driver ham ydermere igen og igen i sine detektivromaner og dagdrømme til selvpinerisk at gentage traumet. I fantasien lader han alle kvinder drukne sig, efter at de har haft sexuel omgang med mænd. Da Philip så ligger på hospitalet med sin hudsygdom, kommer han i behandling hos en psykoanalytiker, der gennem en psykoanalytisk associationsmetode hjælper Philip til selv at se denne sammenhæng, nemlig at det er hans mor, der er den oprindelige figur til alle de døde kvinder i hans fantasier.

I romanen 'Blackeyes' (1987) har voldtægten af den lille pige Jessica drevet hende til gang på gang at forvandle sig til et rent objekt for mænds begær, og i *Track 29* har teenagepigens Lindas ufrivillige graviditet og hendes fars fjernelse af barnet fra hende fået hende til at forblive i rollen som en lille pige uden selvstændig handlekraft. Hun gifter sig med en mand, der kan fortsætte faderens dominans over hende og blive ved at nægte hende at få børn. I romanen 'Ticket to Ride' (1986) har en tyrannisk præstefaders maniske optagethed af kornblomster og afstraffelsen af sønnen John, hvis han ikke kunne huske blomsternavnene udenad, fået den voksne John til ikke blot at fortsætte den sygelige mani med kornblomster, men også at kæde beskæftigelsen sammen med død og afstraffelse, hvilket han lader gå ude over sin kone Helen.

Alle disse traumer afsløres gradvist, idet Potter væver nutid, fortid, fantasi og drømme sammen i komplekse puslespil, der først går op til allersidst i historierne.

Fantasifostre og skyggesider

Undertrykkelsen af traumerne har medført, at personerne, der som oftest

er skildret som overklasseneurotikere med alle de dertil hørende kontaktvanskeligheder og problemer i deres sexliv, begynder at fremkalde fantasifostre omkring sig. I *The Singing Detective* opfinder Philip to alter egoer, en detektiv, der kan overskue det hele og rede trådene ud, og en skurk Mark Binney/Finney, der får skylden for alle de forkerte, onde og egoistiske handlinger, Philip har foretaget i sit liv. På et tidspunkt truer figuren Mark Binney/Finney med helt at tage magten fra Philip, idet han stjæler hans filmmanuskript og hans kone, altimens Philip forsvarsløs ligger på hospitalet. Men til sidst udrydder den syngende detektiv skurkene, og det gode alter ego vinder over det onde.

I 'Ticket to Ride' har John i protest mod sin dominerende far opfundet en dobbeltgænger, der også hedder John. Denne John udfører i fantasien alle de oprørshandlinger, John selv er for fej til at udføre, men på et tidspunkt begynder denne skyggeside at skinne igennem Johns egen facade, og han beslutter sig for at skille sig af med den. Skyggen få så sit eget liv, i hvilket den til sidst ender på et sindsygehospital, mens John selv kan få orden på sit liv. I *Track 29* har Lindas fortrængte vrede, sorg og oprørstrang været holdt nede så længe, at den pludselig materialiseres i hendes version af det barn, der blev taget fra hende som spæd. Denne fantasifigur har så ligesom skyggen i 'Ticket to Ride' modet til at udføre oprøret, i dette tilfælde at dræbe Lindas mand og smadre hans modeltog, symbolet på den falliske magt, der i så lang tid har undertrykt Linda og berøvet hende en selvstændig identitet.

Hvem iscenesætter hvem?

Potters skyggemotiv er mere komplekst, end det umiddelbart tager sig ud. I starten af *Track 29* ser vi en science-fiction TV-udsendelse, der fortæller, at der kan eksistere to forskellige verdener på samme tid og i samme rum men i to forskellige dimensioner. Fantasien har sit eget liv, virkeligheden et andet. Hos Potter er der ingen skarp skelnen mellem de to planer, og engang imellem lykkes det fantasiplanet at få overtaget over virkelighedsplanet, idet fantasien eller fiktionen begynder at iscenesætte personernes handlinger i virkelighedsplanet. I 'Ticket to Ride' sidder John i et tog, da han pludselig får hukommelsestab. Det eneste han kan mærke er 'et par kommaer og punktummer deroppe'. En gang imellem fortæller en stemme ham, hvad han skal gøre, og han følger blindt den-

ne stemme. Stemmen viser sig at være identisk med skriften på nogle kartotekskort, som John selv har skrevet før han tog hjemmefra. Da hans kone Helen finder disse kartotekskort, begynder Johns fantasier at blive projiceret over på hende, og hun drives til at dræbe to personer.

Dette at føle sig iscenesat 'andetsteds fra', at der er 'noget', der ligger uden for den almindelige bevidsthed og påvirker ens psyke, er et emne, der beskæftiger Potter i ekstrem grad. Gentagne gange har han udtalt sig om den angst, han føler, når han mister grebet om sine handlinger. 'The ways in which you feel yourself to be in somebody else's story; how at every turn, it's almost as though your secret thoughts are being written for you'.

Potter veksler mellem flere forskellige former for iscenesættelse i sine historier:

Vi har personer, der iscenesætter sine fantasier ved at projicere dem over på andre personer i handlingen. Vi ser f.eks. Nicola i *The Singing Detective* udføre hovedpersonen Philips dagdrømme, og Helen i 'Ticket to Ride', udføre sin mands syge fantasier. I TV-produktionen *The Visitors* dirigerer en teenage-dreng rundt med de voksne omkring ham til tonerne af hans walkman. For at bryde den kedsomhed, de ellers udstråler, reducerer han dem til brikker i sine lystfantasier, fremkalder en gruppe terrorister, der nedskyder alle personerne.

Vi har skyggesider, der dikterer personerne, hvad de skal gøre, som Johns skygge i 'Ticket to Ride', der prøver at fortælle ham, hvordan han skal hævne sig på sin far.

Vi har fantasifigurer, der udfører de handlinger, personerne ikke selv tør udføre. Fantasifigurerne er altså iscenesat af personerne selv, som 'barnet' i *Track 29*.

Vi har en forfatter, der dikterer sine fiktive personer, hvad de skal gøre. Disse personer kan så selv få liv og i nogle tilfælde blive bevidst om deres uselvstændige vilje som skurkene i *The Singing Detective*, der harmes over kun at være 'indmad i et par gamle sofaer' og opsøger forfatteren for at hævne sig og derved prøve at frigøre sig fra hans iscenesættelse.

Sidst men ikke mindst har vi fiktive figurer, der influerer de virkelige personers handlinger, fordi disse fiktive figurer er skabt på grundlag af de virkelige. I 'Blackeyes' føler hovedpersonen Jessica sig 'to be little more than words written

by at sick old man', fordi hendes 77-årige onkel har skrevet en bestseller, 'Suggarbush' bygget på Jessicas beretninger fra sit eget liv som prostitueret fotomodel. I protest prøver Jessica at skrive bogen om og lade bogen ende lykkeligt i stedet for i et selvmord. Idet hun gør det, tvinges hun til selv at gennemføre fiktionen og begå selvmordet. Til slut afsløres det, at selv om man kunne mene, at forfatteren kun havde fået dikteret romanen af sin niece, er han alligevel indirekte iscenesætter af handlingen, eftersom han har voldtaget hende som lille og derved drevet hende til gang på gang at reducere sig selv til et objekt for ældre mænds begær. 'She was there to be invented in any postyrie, any words, over and over again ejaculatory logging'. Jessica reduceres fra at være en virkelig person til et fantasibillede i mænds lystfantasier eller en fiktiv figur i en bog.

I *Dreamchild* er personen Mrs. Hargraves, til hvem bogen 'Alice i Eventyrland' er skrevet, kommet til Amerika på 100 års fødselsdagen for forfatteren, Lewis Carroll. Man kan sige, at var hun i sin tid grunden, til at bogen blev skrevet, er bogen nu grunden til, at hun endelig foretager den rejse ind i eventyrland, som bogen handler om. Hendes rejse ind i Amerika afspejler nemlig historien i bogen. Ligesom Jessica i 'Blackeyes' har hun på et eller andet tidspunkt 'været tvunget' at fuldføre bogens handling.

Tilfælde, skæbne eller iscenesættelse?

Det er disse 3 begreber Potter bestandigt kredser om. 'This was too much of a coincidence to be comfortable, or even entirely plausible', lader han en af sine personer sige i 'Ticket to Ride', da fjernsynet begynder at gentage personsens hallucinationer i tegneserieform. Og i *Track 29* kører TVet uafbrudt, altimens det kommenterer og afspejler de begivenheder, der foregår i dagligstuen omkring det. Som om personerne følte sig drevet til deres handlinger tilskyndet og opildnet af TV-skærmen. Personerne begynder at tale i klicheer, der lyder som taget fra en sæbeopera, de føler angst som i en gyserfilm eller opfører sig som uartige børn fra en tegneserie.

Er vi ved at blive reduceret til personer i en TV-serie, er det tilfældigt, er det vores skæbne, eller sidder der én eller anden og iscenesætter det hele? Er vi alle kun figurer i en bog, som Gud har skrevet på siden tidernes morgen, synes Dennis Potter gang på gang at spørge sig selv og os om.

YOU LOOK LIKE SOME STRAYS FROM A BAD MOVIE